

Ministerstwo Sprawiedliwości

Podsekretarz Stanu
Maria Ejchart

BK-VII.0520.4.2024
Warszawa, 15 kwietnia 2024 r.

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

odpowiadając na interpelację nr 539 Pośta na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Pani Moniki Wielichowskiej w sprawie zmian niezbędnych do poprawy funkcjonowania kuratorskiej służby sądowej, uprzejmie informuję.

Ministerstwo Sprawiedliwości niezmiennie podkreśla doniosłą rolę kuratorskiej służby sądowej w realizacji polityki państwa wobec przeciwdziałania zjawiskom przestępczości, przemocy i patologii społecznej, dlatego też tworzenie warunków sprzyjających realizacji przez kuratorów sądowych ich ustawowych zadań jest dla resortu sprawiedliwości kwestią niezwykle istotną.

Odnosząc się do postulatu dotyczącego przywrócenia samorządności kuratorów sądowych wskazać należy, że zmiany w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych (Dz. U. z 2023 r., poz. 1095 j.t.), zwanej dalej: „ustawą o kuratorach sądowych”, jakie wprowadziła ustawa z dnia 1 grudnia 2022 r. o zmianie ustawy o kuratorach sądowych (Dz.U. z 2023 r., poz. 27), zwana dalej: „ustawą zmieniającą”, nie pozbawiły kuratorów zawodowych przymiotu samorządności, na co wskazują poniższe kwestie.

Zgromadzenie okręgowe kuratorów zachowało kompetencję w zakresie wyboru kandydatów na kuratora okręgowego, ponieważ ma możliwość przedstawienia Ministrowi Sprawiedliwości trzech kandydatów na to stanowisko. Jest także organem opiniodawczym w zakresie powołania, odwołania albo zawieszenia kuratora okręgowego.

W postępowaniu dyscyplinarnym kuratorów zawodowych jedynym uprawnionym oskarżycielem jest rzecznik dyscyplinarny. Zgodnie z wolą ustawodawcy, wyrażoną w ustawie zmieniającej, rzecznika dyscyplinarnego i zastępcę rzecznika dyscyplinarnego powołuje prezes sądu okręgowego, wyłącznie spośród kuratorów zawodowych pełniących służbę w danym okręgu. Istotne w tej kwestii jest to, że prezes sądu okręgowego odpowiada za prawidłowe funkcjonowanie kuratorskiej służby sądowej w okręgu, dlatego też wyposażenie go w prawo do powoływania rzecznika dyscyplinarnego jest czynnikiem umożliwiającym mu właściwy nadzór nad kuratorską służbą sądową.

Sędziowie sądu pierwszej instancji dla kuratorów zawodowych są powoływani przez okręgowe zgromadzenia kuratorów spośród kuratorów zawodowych danego okręgu, a sądem drugiej instancji jest niezawisły sąd powszechny. Takie ukształtowanie sądownictwa dyscyplinarnego jednoznacznie wskazuje, że pozostaje ono w gestii samorządu kuratorskiego.

W odniesieniu do postulatu urealnienia standardów obciążenia pracą, należy wskazać, że ustawa zmieniająca nadała nowe brzmienie art. 13 ust. 3 ustawy o kuratorach sądowych. Zgodnie z jego brzmieniem Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Kuratorów, określi, w drodze rozporządzenia, standardy obciążenia pracą kuratora zawodowego, uwzględniając wszystkie rodzaje spraw, w których kurator zawodowy może wykonywać czynności, czasochłonność i stopień skomplikowania poszczególnych czynności, oraz mając na względzie konieczność zapewnienia szybkiego i prawidłowego wykonywania orzeczeń sądu.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 maja 2023 r. w sprawie standardów obciążenia pracą kuratora zawodowego (Dz. U. z 2023 r., poz. 896), zwane dalej: „rozporządzeniem” stanowi wykonanie powyższego upoważnienia. Rozporządzenie to weszło w życie 12 maja 2023 r. i obowiązuje dopiero kilka miesięcy. Wcześniejsze rozporządzenie z dnia 9 czerwca 2003 r. w sprawie standardów obciążenia pracą kuratora zawodowego (Dz. U. poz. 1100) obowiązywało przez blisko 20 lat. Przez tak długi czas zdezaktualizowały się przewidziane w nim rozwiązania. Liczba i rodzaj zadań wykonywanych przez kuratorów zawodowych ulegały zmianom, na co wpływ miało wiele czynników, w tym m.in. polityka karna czy socjalna, skala przestępczości w kraju oraz zmienna struktura demograficzna. Ponadto na przestrzeni lat wzrosła liczba etatów kuratorskich, których limit w roku 2000 wynosił 3761. Natomiast obecnie ten limit wynosi 5212 etatów.

Należy podkreślić, że resort sprawiedliwości współpracował i w dalszym ciągu będzie współpracować ze środowiskiem kuratorów sądowych, także w zakresie wypracowania nowych rozwiązań dotyczących funkcjonowania kuratorskiej służby sądowej. Ponadto projekt rozporządzenia został wypracowany przez grupę roboczą, w skład której weszli przedstawiciele Krajowej Rady Kuratorów. W uzasadnieniu do projektu rozporządzenia wyjaśniono, że uwzględnia ono wszystkie rodzaje spraw, w których kurator może podejmować czynności tj. sprawy karne oraz cywilne (z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i nieletnich), czasochłonność i stopień skomplikowania poszczególnych czynności. Wyjaśniono także, że na czasochłonność (czyli ilość czasu potrzebną na wykonanie jakiejś pracy) wpływ ma wiele czynników, w tym zależnych od samego kuratora zawodowego (np. doświadczenie zawodowe, osobowość, efektywność pracy, odpowiednie planowanie działań i zarządzanie czasem), jak i od niego niezależnych (np. jakość współpracy z konkretnym podopiecznym i osobami ze środowiska, w którym funkcjonuje, obszar działania kuratora czy jakość komunikacji publicznej). Czas poświęcony na realizację danej czynności za każdym razem będzie miał charakter indywidualny i wyjątkowy. Również stopień skomplikowania poszczególnych czynności wynika z niemierzalnej ilości zmiennych o charakterze obiektywnym i subiektywnym, występujących w każdej indywidualnej czynności podejmowanej przez kuratora zawodowego.

Przy określeniu czasochłonności i stopnia skomplikowania poszczególnych czynności projektodawca wziął pod uwagę opinie przedstawicieli Krajowej Rady Kuratorów, dane statystyczne dotyczące działalności kuratorskiej służby sądowej oraz przewidywany wpływ zadań, które będą realizować kuratorzy zawodowi. Standardy zostały odrębnie ukształtowane dla kuratorów wykonujących orzeczenia w sprawach karnych oraz wykonujących orzeczenia w sprawach rodzinnych i nieletnich, za czym przemawiają różnice wynikające z rodzajów tych spraw i ich specyfiki oraz ilość podejmowanych czynności, ich czasochłonność, a także stopień skomplikowania. W zaprojektowanych standardach, uwzględniono wywiady środowiskowe przeprowadzane osobiście przez kuratorów zawodowych, z wyjątkiem tych, za które kuratorowi zawodowemu przysługuje ryczałt. Zgodnie z brzmieniem § 4 do standardów obciążenia pracą kuratora zawodowego nie wlicza się zadań, za które kurator zawodowy otrzymuje ryczałt, takich jak wywiady środowiskowe przeprowadzane na podstawie art. 214 k.p.k., obecność kuratora przy kontaktach rodziców z dziećmi, ustalonych przez sąd opiekuńczy, przymusowe odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, przeprowadzenie wywiadów środowiskowych w sprawach o unieważnienie małżeństwa, ustalenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa, rozwód czy separację. Zadania te są więc dodatkowo płatne i mogą być zrealizowane przez kuratorów społecznych, którzy również otrzymają ryczałt za ich realizację.

Ministerstwo Sprawiedliwości każdorazowo z należytą starannością poddaje analizie wszelkie przedstawiane postulaty dotyczące kuratorów sądowych. Z uwagi na fakt, że ustawa zmieniająca i wprowadzone nią rozwiązania w organizacji kuratorów sądowych funkcjonują w przestrzeni prawnej dopiero od kilku miesięcy, dokonanie obiektywnej i realnej oceny skutków wprowadzonych mechanizmów, nie wydaje się być jeszcze możliwe. Podkreślić należy, że zgodnie z zasadami techniki prawodawczej postulowane rozwiązania związane z podjęciem interwencji legislacyjnej winna poprzedzać dogłębna analiza obowiązującego stanu prawnego oraz ustalenie możliwości podjęcia środków interwencji organów władzy publicznej, alternatywnych w stosunku do nowelizacji.

W zakresie postulatu wyłączenia spraw rodzinnych z systemu losowego przydziału spraw (SLPS), uprzejmie przedstawiam następujące informacje. Przepisy ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2023 r., poz. 217 ze zm.) zwanej dalej: „u.s.p.”, w art. 47a § 1 i 2 regulują dwie zasady ustrojowe: losowego przydziału spraw sędziom oraz równego ich obciążenia sprawami. Ze względu na specyfikę, losowy przydział spraw może podlegać ograniczeniom w sprawach z zakresu prawa opiekuńczego i nieletnich z uwagi na kryterium terytorialne (art. 47a§4 u.s.p.). Istotne jest jednak, iż stosowanie kryterium terytorialnego jest możliwością, a nie obowiązkiem.

Reguły przydziału spraw sędziom, także z zakresu prawa rodzinnego, dookreśla rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. z 2022 r., poz. 2514 ze zm.), zwane dalej: „Regulaminem”. Zgodnie z §56 ust. 1 Regulaminu, jeżeli sprawa opiekuńcza może zostać połączona z już przydzieloną sprawą opiekuńczą dotyczącą tego samego małoletniego na podstawie art. 219 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2023 r., poz. 1550 ze zm.) zwanej dalej: „k.p.c.”, przydziela się ją referentowi już przydzielonej sprawy.

Podobnie, jeżeli sprawa nieletniego może zostać połączona z już przydzieloną sprawą tego samego nieletniego na podstawie art. 219 k.p.c., przydziela się ją referentowi już przydzielonej sprawy (§ 56 ust. 2 Regulaminu). Z kolei, jeżeli sprawa z zakresu władzy rodzicielskiej lub kontaktów z dzieckiem oraz sprawa nieletniego dotyczą tej samej osoby, sprawę jeszcze nieprzydzieloną przydziela się referentowi sprawy już przydzielonej (§ 56 ust. 3 Regulaminu).

Tak określone zasady przydziału spraw uwzględniają charakter spraw z zakresu prawa rodzinnego, umożliwiając ich łączne rozpoznanie. W tym miejscu pragnę zauważyć, iż stosownie do treści art. 219 k.p.c. sąd może zarządzić połączenie kilku oddzielnych spraw toczących się przed nim w celu ich łącznego rozpoznania lub także rozstrzygnięcia, jeżeli są one ze sobą w związku lub mogły być objęte jednym pozwem. Należy pamiętać, że sprawy objęte łączeniem powinny toczyć się w tym samym trybie postępowania (wszystkie w procesie albo wszystkie w postępowaniu nieprocesowym).

Zgodnie z polską procedurą cywilną sprawy w przedmiocie alimentów realizowane są w trybie procesowym, natomiast do spraw dotyczących władzy rodzicielskiej, uregulowania kontaktów oraz ustalenia miejsca pobytu dziecka zastosowanie znajdują zasady postępowania nieprocesowego. Analiza powyższych przepisów wskazuje, iż warunki przydziału spraw oraz możliwości ich łączenia celem wspólnego rozpoznania zostały ukształtowane elastycznie, w sposób umożliwiający właściwą organizację spraw z zakresu prawa rodzinnego i nieletnich w kontekście ich specyfiki.

Odnosząc się do kwestii związanych z rozwojem pieczy zastępczej wskazać należy, że zadania związane z organizacją pieczy zastępczej nie mieszczą się w zakresie kompetencji Ministra Sprawiedliwości.

Z wyrazami szacunku

Maria Ejchart
Podsekretarz Stanu

/podpisano elektronicznie/